

Schabowska, Krystyna

Wystawa "Polskie czasopisma techniczne XIX wieku - Źys Polska (1820-1828)"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 50/2, 322-323

2005

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podsumowania obrad dokonał inż. Jerzy Jasiuk – gospodarz Konferencji. „Przegląd Techniczny” (nr 13, 2004) został poświęcony konferencji i rocznicy Powstania Warszawskiego. Przewidziano druk materiałów konferencyjnych.

Zdzisław Mikulski
Warszawa

WYSTAWA
„POLSKIE CZASOPISMA TECHNICZNE XIX WIEKU
– IZYS POLSKA (1820 – 1828)”

W dniach od 4 do 20 grudnia 2004 r. odbyła się w Politechnice Lubelskiej na Wydziale Mechanicznym wystawa „Polskie czasopisma techniczne XIX wieku – Izys Polska (1820 – 1828)”. Jest to pierwsza z cyklu wystaw, których celem jest prezentacja polskich czasopism technicznych, jakie ukazały się w XIX w.

„Izys Polska, czyli Dziennik Umiejętności, Wynalazków, Kunsztów i Rękodzieł, Poświęcony Krajowemu Przemysłowi tudzież Potrzebie Wiejskiego i Miejskiego Gospodarstwa”, czasopismo wychodzące w latach 1820 – 1828, jest jednym z pierwszych polskich czasopism technicznych. F. Kucharzewski pisze wprost: „W każdym razie „Izys Polska” była nie tylko pierwszym ale i jedynym u nas, przez tak długi czas wychodzącym, czasopismem przemysłowo technicznym”. J. Pazdur, choć zastrzega, że początki prasy technicznej wiążą się raczej z czasopismem „Różne Uwagi Fizyczno – Chemiczne Warszawskiego Towarzystwa na Rozszerzenie Praktycznej Umiejętności w Fizyce, Ekonomii, Manufakturach i Fabrykach, Osobliwie względem Polski”, którego tylko dwa zeszyty wyszły w 1769 r., to omawiając czasopisma tego okresu o „Izys” pisze: „Najwybitniejszym spośród nich było czasopismo wydawane w Warszawie pt. „Izys Polska”.

„Izys Polska” zaczęła ukazywać się od marca 1820 r., regularnie co miesiąc.

Cele, jakie postawiła przed sobą redakcja, tak określono: „Głównym pisma pomienionego celem będzie rozszerzenie i upowszechnienie użytecznych dla kraju naszego wiadomości, które by dążyły do zwrócenia uwagi na przedsięwzięcie środków, służących ku rozszerzeniu krajowego przemysłu, czy to przez wskazanie obcych przykładów, czy przez udzielenie potrzebnych przepisów w rozmaitych gałęziach gospodarstwa krajowego”. I dalej: „Szczególniejsze narzędzia gospodarskie, maszyny, plany, którychby opisanie same dostatecznym nie było, wystawione będą w rycinach, których aby niepewnej i częstokroć zawodnej nie uczynić obietnicy, mimo zamierzonej większej, stanowi liczba dwanaście w ciągu roku całego”. Pierwszym redaktorem naczelnym czasopisma był Gracjan Korwin.

Po śmierci Korwina, w grudniu 1821 r. redaktorem „Izys Polskiej” został jego bliski współpracownik, a prywatnie szwagier, Antoni Lelowski.

W ciągu ośmiu lat ukazało się ogółem 18 tomów, każdy składający się z czterech zeszytów (określanych jako części). W każdym zamieszczano bardzo starannie wykonane rysunki techniczne na tablicach wklejanych na końcu tekstu. Zwraca uwagę zarówno ich wykonanie, jak i strona merytoryczna. W zeszytach oprócz artykułów opisujących maszyny i urządzenia różnego rodzaju oraz prac o szerszym zakresie tematycznym, zamieszczano również stałe rubryki: „Dzieje wynalazków, odkryć, ulepszeń”, „Wiadomości literackie o rzeczach uczonych, pożytecznych przedsięwzięciach” czy też „Rozmaitości politechniczne”. W okresie świetności pisma liczba prenumeratorów przekraczała 330 osób. W 1828 r. „Izys Polska” przestała się ukazywać.

F. Kucharzewski tak to postrzegał: „Zbyt rozległy program pisma, który wypadło zapełniać przeważnie tłumaczeniami z pism obcych, nie zadawał już ogółu czytelników. Lelowski, zapobiegliwy wykonawca pomysłów Korwina, nie zdobył się na podjęcie koniecznej reformy. Poza redakcją gromadziły się nowe siły, które po upadku „Izydy” wytworzyły w ciągu lat paru, pisma, już to specjalniejsze, już też sięgające wyższego poziomu naukowego”. Również J. Pazdur, odnosząc się do zaprzestania działalności wydawniczej redakcji „Izys Polskiej”, oprócz trudności finansowych, widzi przyczynę tego nieco szerzej: „Stolica otrzymała zastrzyk sił w postaci personelu naukowego uniwersytetu, Instytutu Agronomicznego i Szkoły Politechnicznej, dokształconego za granicą w zakresie szczegółowych kierunków wiedzy przyrodniczej i technicznej. Byli to ludzie, którzy nie tylko na bieżąco śledzili narastającą literaturę fachową, ale i naocześnie zapoznawali się z postępem technicznym. W świetle daleko posuniętego tam zróżnicowania czasopiśmiennictwa przyrodniczego, technicznego i gospodarczego nasza jedyna i mało samodzielna „Izys” musiała ich gorączkować”.

W gablotach wystawiono poszczególne zeszyty czasopisma, prezentując kilkanaście rysunków. Do najciekawszych – ze względu na technikę wykonania – należy na pewno rysunek opisany jako *Wiatrak szkocki*.

Inicjatywa wystawy, dobór merytoryczny oraz scenariusz: dr inż. Krystyna Schabowska – pracownik Katedry Podstaw Konstrukcji Maszyn Politechniki Lubelskiej, członek Polskiego Towarzystwa Historii Techniki we współpracy z Biblioteką Główną Politechniki Lubelskiej.

Krystyna Schabowska
Lublin